

# Ukraińska

*U-jazdowski*

**Transmiejskowa  
Spółdzielnia  
Artystyczna**

CO-OP

**Ukraińska  
Transmiejskowa**

**Spółdzielnia  
Artystyczna**

UKRAIŃSKA  
TRANSMIEJSCOWA  
SPÓŁDZIELNIA  
ARTYSTYCZNA

УКРАЇНСЬКИЙ  
ТРАНСМІСЦЕВИЙ  
МИСТЕЦЬКИЙ  
КООПЕРАТИВ

UKRAINIAN  
TRANSLOCAL  
ART COOPERATIVE



Centrum Sztuki Współczesnej  
Zamek Ujazdowski

[Ujazdowski Castle  
Centre for Contemporary Art]

Jazdów 2, Warszawa  
[www.csw.art.pl](http://www.csw.art.pl)

## UKRAIŃSKA TRANSMIEJSCOWA SPÓŁDZIELNIA ARTYSTYCZNA

co-op

Ukraińska Transmiejscowa Spółdzielnia Artystyczna powstała w 2022 roku, niedługo po pełnoskalowej inwazji rosyjskiej na Ukrainę. To pilotażowy projekt, który łączy artystki i artystów, kuratorów i kuratorki, kolektywy twórcze, nieformalne grupy oraz organizacje pozarządowe z Polski i Ukrainy. Umożliwia im spotkanie i wymianę doświadczeń, ale – przede wszystkim – prezentację własnych działań artystycznych i aktywistycznych w warszawskiej przestrzeni publicznej. *Spółdzielnia* wspiera w ten sposób mieszkające w Ukrainie twórczynie i twórców, których działania są odpowiedzią na przemoc wojny.

Ich prace, swoiste wiadomości z wojennej rzeczywistości, pokazaliśmy w miejscach ważnych dla warszawskich społeczności uchodźczych i imigranckich. Chodziło o to, by dotrzeć do jak najszerszej grupy odbiorców, głównie ukraińskich. Dużo też rozmawialiśmy o wojnie, planując pokój. *Spółdzielnia* bowiem od początku towarzyszy troska o budowanie dobrych, długotrwałych relacji polsko-ukraińskich.

Projekt będzie kontynuowany w 2023 roku. Tymczasem pozostajemy w kontakcie z dotychczasowymi uczestnikami i uczestniczkami projektu. Cieszymy się, że w efekcie pracy *Spółdzielni* powstaje w Ukrainie sieć organizacji. *Open Place*, jeden z partnerów projektu, planuje jej rozwój, oferując miejsce na spotkania, a nawet zapewniając niewielki budżet na projekty pilotażowe.

Po 24 lutego 2022 roku większość organizacji zamieniła się w świetnie funkcjonujące centra pomocy humanitarnej. Teraz, gdy przyjmuje już ona formę wsparcia systemowego, artystki i artyści powoli wracają do swojej pracy. Ich nieustępliwość w tworzeniu działań kulturalnych jest nie tylko pełna podziwu, ale też nieoceniona dla społeczności, w jakich żyją: może się bowiem stać ważnym elementem w procesie wychodzenia z traumy.

Marzeniem ukraińskich twórczyń i twórców – wspieranym przez cały zespół *Spółdzielni* – jest poprawienie jakości sektora kultury w Ukrainie. Chcą inkluzywności i przejrzystości procedur, pragną, by cechowało go krytyczne myślenie oraz umiejętność refleksji i autorefleksji. Praca nad tym, także w ramach *Spółdzielni*, nie ustaje – pomimo wojny. Łatwiej krystalizują się cele: czego chcemy i o co walczymy. W opowieściach uczestników i uczestniczek *Spółdzielni* wojna jest przedstawiana w czasie przeszłym, ale uwaga skupia się głównie na przyszłości. To daje im siłę. Nawet jeśli towarzyszy temu świadomość, że wojna może nie skończyć się szybko, a jej kontekst będzie prawdopodobnie już zawsze towarzyszył ich działaniom.

Zespół kuratorski:

Julia Kosteriewa – koordynatorka programu rezydencji kryzysowych w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski;  
Anna Czaban i Anna Ptak – Dział Projektów Społecznych w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski

## {Droga Rudy}

Koncepcja i prowadzenie: Marynka Dowhanycz  
Współpraca: Maria Hołowan (ekspertka z ArcelorMittal w Krzywym Rogu) i 39.9 gallery

Artystka Marynka Dowhanycz zaproponowała mieszkankom i mieszkańcom Warszawy oraz wszystkim odwiedzającym miasto, wymyślony spacer po Krzywym Rogu, mieście we wschodniej Ukrainie, słynącym z bogatych złóż rudy żelaza i wielkiego przemysłu.

Razem z nimi wędruje więc ulicami Warszawy, w wyobraźni podążając jednak drogą ukraińskiej rudy: zabiera spacerowiczki i spacerowiczów do kopalni minerału, idzie do fabryki i jeszcze dalej, wszędzie tam, gdzie za jej pomocą odbudowywano Ukrainę po 1945 roku. Ale to jednocześnie podróż w przyszłość, do czasu wyczekiwanego końca trwającej wojny, gdy – z wiarą w lepsze jutro – Ukraina zacznie się odradzać, znowu z użyciem materiałów wyprodukowanych z rudy.

## Marynka Dowhanycz

to artystka i autorka filmów urodzona w Kaniowie w Ukrainie. Ukończyła Narodową Akademię Sztuk Pięknych i Architektury w Kijowie. Tworzy głównie w medium animacji.

Do 2022 roku jej sztuka eksplorowała tematy związane z cielesnością i sportem, ukraińskimi tradycjami domowymi i mistycznymi, a także wyzwaniem ludzkiej egzystencji, wyrażanymi z humorem.

Teraz jednak skupia się na dokumentowaniu indywidualnych i społecznych zmian, jakich doświadcza jej rodzinny kraj w wyniku rosyjskiej inwazji i ludobójstwa, a także związanego z tym przewartościowania ukraińskiej kultury i historii.

– *W czasach, gdy Rosja próbuje zniszczyć naszą kulturę i państwowość, wszystko inne straciło znaczenie* – tłumaczy artystka.



rys. Marynka Dowhanycz

## 39.9 gallery

39.9 gallery to ukraińska organizacja non profit. Współpracuje z początkującymi artystami, którym umożliwia rozwój zawodowy i interakcję z szeroką publicznością. Galeria organizuje wystawy, targi sztuki, rezydencje, wykłady i kursy promujące sztukę współczesną. Rezydencja artystyczna pt. "Projekt RUDA", prowadzona w Krzywym Rogu wraz z klubokawiarnią GRAY i ArcelorMittal, to jej wiodący projekt. Celem jest zbadanie technogennej estetyki miejsc przemysłowych w mieście, a także zrozumienie kontekstu jednej z największych aglomeracji przemysłowych w Ukrainie – z jego unikalną historią i kontekstem społeczno-kulturowym.

[www.facebook.com/39.9gallery](https://www.facebook.com/39.9gallery)







## Próba otwarta Teatru 21 i wykład performatywny Stanisława Turiny pt. *{Our Name is ateliennormalno}*

Aktorki i aktorzy Teatru 21 od siedemnastu lat, dwa razy w tygodniu, spotykają się na próbach. Co jakiś czas zapraszają na nie tych wszystkich, którzy chcą poznać w praktyce specyfikę pracy w teatrze. Na tzw. próbach otwartych mogą oni dołączyć do treningu aktorskiego i przekonać się, na czym polega robienie teatru.

Tym razem zespół zaproponował ćwiczenia uruchamiające ciało, wyobraźnię i samoświadomość, które pozwoliły na wspólne kreowanie nowych sytuacji i obrazów teatralnych.

Stanisław Turina, jeden ze współzałożycieli ateliennormalno, opowiedział o dynamicznym rozwoju studia, które stale poszukuje nowych form interakcji i dialogu w procesie tworzenia. – *Nasza pracownia to miejsce odpowiedzialnej sztuki i rozmowy o ważnych sprawach bez cenzury. Idziemy razem – mówił.*

### **ateliennormalno**

powstało w 2018 roku w Kijowie. Działalność studia oparto na dwóch filarach – sztuce współczesnej i inkluzywności. Skupia ono grupę profesjonalnych artystów, której część tworzą osoby z zespołem Downa. Grupa pracuje wspólnie nad wystawami, projektami i publikacjami.

[www.facebook.com/ateliennormalno](http://www.facebook.com/ateliennormalno)

### **Stanisław Turina**

to ukraiński artysta, pisarz i kurator, urodzony w 1988 roku w Makiejewce we wschodniej Ukrainie, która znajduje się obecnie pod rosyjską okupacją.

Mieszka i pracuje w Kijowie. Po 24 lutego 2022 roku Stanisław został w mieście, by pomagać osobom z niepełnosprawnościami w szpitalu psychiatrycznym im. Pawłowa i szkole z internatem w dzielnicy Puszczak-Wodycia. Stypendysta Gaude Polonia (Polska), współzałożyciel Black Circle Festival, Detenpula Gallery, Open Group, współkurator symposium na temat land artu w Mohrycji i współzałożyciel ateliennormalno. Reprezentował Ukrainę na 56. Biennale w Wenecji.

### **Teatr 21**

to zespół teatralny, którego aktorami są głównie osoby z zespołem Downa i autyzmem. Powstał w 2005 roku i do tej pory stworzył kilkanaście spektakli prezentowanych w teatrach i instytucjach w całej Polsce. Grupa występowała na festiwalach krajowych i zagranicznych. Oprócz aktywności artystycznej zajmuje się edukacją, pedagogiką teatru, działalnością wydawniczą, organizowaniem konferencji, wykładów, udziela się także w międzynarodowych sieciach.

Centrum Sztuki Włączającej, otwarte w listopadzie 2022 roku, jest pierwszą stałą siedzibą Teatru 21.

To jedyna społeczna instytucja kultury w Warszawie w całości poświęcona twórczości artystów z niepełnosprawnościami. Jej głównym zadaniem jest włączanie różnorodnych grup społecznych w pole sztuki, kultury i nauki.

[www.teatr21.pl](http://www.teatr21.pl)







# Wojna w Ukrainie: przestrzeń solidarności, przestrzeń antyimperializmu.

Pokaz filmów i prac z archiwum [antiwarcoalition.art](http://antiwarcoalition.art)  
pt. *„And break the sound of silence”* oraz dyskusja z udziałem artystek  
i artystów oraz aktywistek i aktywistów z Polski i Ukrainy w A.D.A.

Puławska

Wstęp do prezentacji prac artystycznych:  
Anna Czystoserdowa (współinicjatorka [www.antiwarcoalition.com](http://www.antiwarcoalition.com))

## Artyści i artystki:

(z Azerbejdżanu, Białorusi, Bułgarii, Grecji, Gruzji, Hiszpanii, Niemiec,  
Rumunii, Turcji, Ukrainy, Wielkiej Brytanii):

Iwan Borisow, Wera Blansh, Sven Bergelt, Leman Sevda Dancioğlu,  
Bedia Güven, Jurij Bolsa, Rezzan Gümgüm, Walid Siti, Dana Kawelina,  
Kateryna Łysowenko, Lera Polanskowa (Art Group Sviter),  
Anna Szczerbina, Serhij Popow, Ałysa Syzych, Elturan Mammadow,  
Vero Dos, Alena Grom, Wołodmyr Kuznecow, Bouillon Group,  
Serhij Petluk, Vanessa Gravenor, Tasza Orłowa, Radu Carnariu Metasitu,  
Olia Sosnowskaja & A.Z.H.

## W dyskusji wzięli udział:

Julia Kosteriewa (artystka, kuratorka, współinicjatorka  
platformy Open Place),  
Jurij Kruczak (artysta, kurator, inicjator platformy Open Place),  
Jakub Możaryn (aktywista związany z A.D.A. Puławska),  
Hanna Cyba (aktywistka i kuratorka)

## Prowadzenie: Janka Świerżewska (aktywistka klimatyczna i społeczna)

Międzynarodowa Koalicja Pracowników Kultury w Solidarności  
z Ukrainą udostępniła dwadzieścia jeden krótkich filmów wideo  
i prac wizualnych z archiwum [antiwarcoalition.art](http://antiwarcoalition.art). Ta otwarta platforma  
internetowa Koalicji zbiera, udostępnia i rozpowszechnia prace  
artystów z całego świata, powstałe w proteście przeciwko wojnie.  
Napędzana energią sprzeciwu wobec rosyjskiej agresji w Ukrainie,  
przeciwstawia się konfliktowi zbrojnemu, dyktaturze i autorytarnej  
władzy. Wyraża także solidarność z Ukrainkami i Ukraińcami, dotknięty-  
mi rosyjską agresją, a także z tymi wszystkimi, którzy opierają się  
kolonialnym, patriarchalnym, imperialistycznym oraz politycznym  
represjom i terrorowi w innych miejscach świata.



Prezentowane filmy łączą temat przymusowych migracji oraz potencjał uruchomienia dyskusji o postawach, w których solidarność z migrantami jest/może/powinna być wyrazem antyimperialnego oporu.

Jak sztuka wyraża ten sprzeciw? W jakich warunkach, ramach komunikacyjnych i instytucjach? Czy artystyczne i anarchistyczne postawy są zbieżne? W jaki sposób przymusowa migracja może wyrażać się przez sztukę i upolityczniać się? Na czym skupić uwagę, solidaryzując się z ukraińskim społeczeństwem, ale także z migrantami na polsko-białoruskim pograniczu, których bezprawne wyrzucanie za granicę łamie prawa człowieka?

Koalicja proponuje szeroką perspektywę rozmowy o wojnie w Ukrainie – patrzy na nią w globalnym kontekście, na który składają się wszechobecne wojny lokalne i trwające procesy kolonizacyjne. Bowiemy wojna ta jest częścią imperialistycznej, inwazyjnej polityki, którą Rosja prowadzi od 1991 roku, okupując pobliskie terytoria, takie jak Czeczenia, Osetia Południowa w Gruzji, Naddniestrze w Mołdawii czy Białoruś. Jest też wydarzeniem, które dotyczy całego świata, zwłaszcza w kontekście zagrożenia wojną nuklearną.

Celem Międzynarodowej Koalicji Pracowników Kultury w Solidarności z Ukrainą jest budowanie linii napięcia i oporu. Czyni to, dostarczając krytyczną perspektywę wobec kontekstu kolonialnego i światopoglądu hierarchicznego, który do tej wojny doprowadził.

Więcej informacji:

[www.antiwarcoalition.art](http://www.antiwarcoalition.art)



## A.D.A. PUŁAWSKA

A.D.A. PUŁAWSKA to Aktywny Dom Alternatywny mający siedzibę przy ulicy Puławskiej 37 w Warszawie. Pełni funkcję autonomicznego centrum społeczno-kulturalnego, które w całości opiera się na oddolnej aktywności społecznej. Przyjmując zasadę non profit, stworzono tu przestrzeń wspierającą niekomercyjne działania społeczne i kulturalne, inicjowane przez niezależne jednostki, grupy oraz organizacje, oraz gdzie zaangażowane osoby pracują na zasadach wolontariatu. Obecnie działają tu: świetlica, sala koncertowo-teatralna, kino, biblioteka, galeria, sitodruk, freeshop (wymiennik), warsztat rowerowy, sala lekcyjna, ogródek miejski oraz pracownie i warsztaty, z których można korzystać bezpłatnie.



# Lokalne i translokalne sieci

Nieprzeciętna gotowość środowiska kultury do jednoczenia się, szczególnie wyraźnie ujawnia się dziś – w czasach kryzysu.

Tworzą się grupy i sieci oraz zawiązują koalicje.

Czy taki potencjał może wzmocnić rozwój zrównoważonego społeczeństwa?

Jeśli sieć to faktycznie trwała struktura, to jakie elementy ją spajają?

Jak definiują się jej zadania? Jakie warunki są niezbędne dla funkcjonowania zrównoważonej sieci lokalnej i transmiejscowej?

Poszukiwanie odpowiedzi na te pytania wyznaczało rytm dyskusji w trakcie spotkań warsztatowych. Ich uczestnicy zastanawiali się nad rozwiązaniami i tworzyli prototypy działań społeczno-kulturowych, które mogłyby być szybko zaaplikowane w wojenną rzeczywistość Ukrainy.

Prowadzenie: Jurij Kruczak i Julia Kosteriewa — Open Place

Uczestnicy i uczestniczki warsztatów:

Kateryna Łewczenko — założycielka 39.9 gallery

Stanisław Turina — współzałożyciel ateliennormalno

Serhij Enenberh — dyrektor Kijowskiego Teatru Integracyjnego „Budmo”

Weronika Seheha — organizacja „Barrier free”

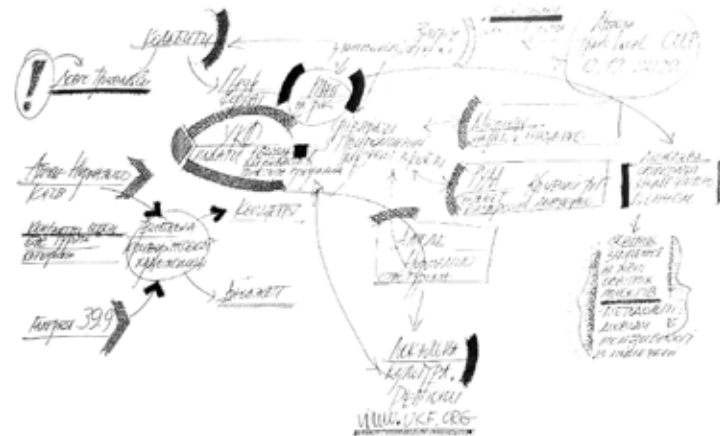
Anna Czaban i Anna Płak — kuratorki Działu Projektów Społecznych w Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski

## Open Place

Open Place to ukraińska organizacja, która powstała z inicjatywy artystów, Jurija Kruczaka i Julii Kosteriewy. Pracuje nad badaniem praktyk kolektywnego współistnienia, budowania struktur horyzontalnych i uczenia się w modelu peer-to-peer, czyli zdecentralizowanym i pozbawionym hierarchii. Głównym zadaniem znacznej części działań Open Place jest tworzenie połączeń między różnymi grupami społecznymi i zawodowymi, odmiennymi kontekstami i rodzajami wiedzy.

<https://openplace.com.ua/en/>

## 4) Seria spotkań warsztatowych: sieci lokalne i ponadlokalne



rys. Jurij Kruczak

Kuratorki projektu: Julia Kosteriewa, Anna Czaban, Anna Ptak  
Koordynacja: Joanna Ostrowska  
Projekt graficzny i skład: Wira Hanża  
Dokumentacja fotograficzna: Julia Frołowa  
Redakcja: Kinga Gałuszka  
Tłumaczenia na język ukraiński i angielski: Nestor Kaszycki

Warszawa, 2022





